

MATURITNÝ OKRUH 28

HOVOROVÝ ŠTÝL

subjektívny jazykový štýl, neoficiálny, resp. polooficiálny štýl

komunikácia v spisovnom jazyku i v nárečí súčasne

mladí ľudia sa snažia o exkluzivitu vyjadrovania využívaním slangu

komunikačná sféra: → súkromná (rodina, priatelia)

→ záujmová (spoločenské aktivity)

→ pracovná (škola, pracovisko)

komunikanti: súkromná osoba <-----> súkromná osoba

funkcia: bežná komunikácia v neoficiálnom styku

Znaky hovorového štýlu:] ÚSTNOSŤ/PÍSMOSŤ, SPONTÁNNOSŤ] KONVERZAČNOSŤ]
SÚKROMNOSŤ] SITUAČNOSŤ] STRUČNOSŤ] EXPRESÍVNOSŤ

Jazykové prostriedky

– hovorové, slangové a nárečové slová

– skratky, značky

– frazeologizmy

– citovo zafarbené slová

– nespisovná výslovnosť

– krátke a nedokončené vety

Mimojazykové prostriedky

– pohľad, pohyb tela, intonácia

POZNÁMKA: Ovládať nejaké nárečové slová, dávam príklady:

árešt – väzenie, cimra – izba, labdzovať – túlať sa, fruštík – raňajky, pirule – tabletky, bandurky – zemiaky,
fertucha – zástera, apatieka – lekáreň, baganče – topánky, friško – rýchlo, brajgel - neporiadok

Ovládať aj slangové slová – súčasť iného maturitného okruhu!

Klasické útvary hovorového štýlu

1. ústne monologické útvary

monológ = ústny prejav jednej osoby, často sa nachádza v umeleckej literatúre, hlavne v dráme, monológ sa nazýva dialógom asymetrického typu (aj na dlhší prejav jednej osoby po istom čase môžu reagovať komunikanti)

rozprávanie príbehu = pestrá modalita, slang, zveličovanie, ...

ľudový vtip = krátke rozprávanie s pointou

2. ústne dialogické útvary

dialóg = dvaja alebo viacerí komunikanti, reč jedného hovoriaceho v dialógu sa nazýva *replika*, ústna a písomná podoba, na tvorbe dialógu sa zúčastňujú aj neverbálne výrazové prostriedky

telefonický rozhovor = pôvodne bez vizuálnej prítomnosti adresáta, v súčasnosti videotelefón umožňuje využívať mimiku a gestá, základom otázky a odpovede oboch komunikantov alebo monológ jedného z nich

hádky = rozhovor, ktorý sme rozumovo, psychicky ani ľudsky nezvládli

polemika = vedecký alebo umelecký spor

debata = slušný rozhovor na jednu alebo viacero tém

diskusia = výmena názorov na nejakú tému, ktorá má vyjasniť alebo vyriešiť nejaký problém

3. písané útvary

súkromný list = píšeme ho blízkym ľuďom, priateľom, rodine

oznámenie = spoločensko-politická sféra (konanie podujatia, výstavy, krstu CD, schôdzi, atď.) a rodinná sféra (oznamuje sa narodenie dieťaťa, svadba, úmrtie, promócia, atď.), najmä výrazové prostriedky hovorového alebo administratívneho štýlu a informačného slohového postupu, niekedy i prostriedky umeleckého štýlu, napr. v maturitnom oznámení

blahoželanie = k narodeninám, meninám, významným životným udalostiam

kondolencia = ústne alebo písomne (tzv. sústrastné karty)

Moderné útvary hovorového štýlu

1. písané útvary

reklama = verejné odporúčanie tovaru alebo služieb, aj znaky publicistického štýlu, musí byť zrozumiteľná pre veľkú skupinu ľudí (hovorové i slangové slová), je krátka i výstižná, dôležitú úlohu v reklame má slogan, nátlakový komunikát (psychologicky pôsobivé prostriedky)

inzerát = minimálny, zhustený text, ktorý prináša základné informácie o ponuke – predaji, kúpe, prenájme, ilustračný materiál, o úspechu inzerátu často rozhoduje titulok, umiestnený v tlači, na internete, ale i nelegálne

e-mail = kompozíciou a štylizáciou sa neodlišuje od klasického listu, ale iná je grafická stránka

SMS = ekonomickosť, skratkovité vyjadrovanie, stručnosť a výstižnosť

vizitka = profesijné a súkromné, súčasť spoločenského styku

2. ústne útvary

chat = blízky telefonickému rozhovoru, odohráva sa však v písanej forme a umožňuje komunikáciu viacerých osôb súčasne, anonymita

odkaz na záznamník = moderná forma monologickej komunikácie, zdvorilostný princíp

Hovorový štýl sa využíva aj v umeleckej literatúre – v pásme postáv.

Do pásma postáv môže autor vsunúť aj nespisovné slová, napr. slangové či nárečové slová – pre lepšiu charakterizáciu postáv, autenticitu prejavu.

SÚČASNÁ SLOVENSKÁ PRÓZA

Dušan Mitana

- ako jeden z prvých písal experimentátorskú modernistickú prózu v slovenskej literatúre
- **autor poviedok s prvkami mystiky, absurdity a hororu**, ktoré sú **mnohovýznamové** a dajú sa interpretovať rôznym spôsobom

zbierka poviedok **Psie dni !!!**

- neobyčajné **príbehy s neočakávaným záverom**, s kriminálnou zápletkou či **nevyriešeným tajomstvom**
- **absurdné poviedky s prvkami hororu alebo s erotickými až morbidnými prvkami**
- okrem jednej poviedky (*Vianočná cesta*) sa všetky odohrávajú **počas horúcich letných dní**
- poviedky **zobrazujú človeka v krajných situáciách**, resp. v **afekte**, v príbehoch sa **prelína smútok s humorom či realita s nereálnom**
- **hrdinovia** = ľudia nespokojní so životom, stále **prežívajú „psie“ dni**, neustále sa dostávajú **do konfliktu s okolím**, nevedia si nájsť miesto v živote

Niečo k poviedke s rovnomenným názvom ako zbierka, t.j. Psie dni:

V obsahovo nevelkej poviedke, v ktorej vystupujú len 3 bezmenné postavy, je nám priblížený priebeh jedného (ne)obyčajného dňa rozprávača. Ten cestou k rieke míňa mladého muža, ktorý ho ihneď zaujme, pretože vyzerá akoby nedýchal a tak sa podujme zistiť prečo je tento muž „mŕtvý“. (kriminálna zápleтка) Sleduje ho i keď vie, že na koreň záhady nepríde. Mladý muž sa stretáva so starým mužom a správa sa povýšenecky. Po tom, čo udrie starého muža sa rozprávač rozhodne zasiahnuť, no mladý ho vysmeje a starý muž odmieta pomoc. Odchádza. Príde k rieke. Zachráni topiaceho sa psa. Nechceme mu pichne do oka a pes ho pohryzie. Prvky absurdity- pohryzie psa tiež. Hodí ho do vody a zabije hádzaním kameňov. Pri brehu znovu stretáva starého muža, ktorý sa pokúša o samovraždu obesení. Nedokáže to však sám. Rozprávač s radosťou zavesí na strom lano a prinesie mu sud, aby mal odkiaľ skočiť. („Skutočne, som veľmi rád, že som spoznal takého milého a ochotného človeka.“ On odpovedá „Potešenie je na mojej strane.“ - absurdita) Odíde, aby mal súkromie. Vráti sa, prezrie si ho. (prvky absurdity: „Bol už stuhnutý. Vyzeral dobre, iba ten olejový fľak pôsobil ako päť na oko.“) Odchádza, aby nikto nezistil, že bol svedkom.

Poviedka *Psie dni* obsahuje dej plný bizarných udalostí s nečakaným koncom, ktorý na nás pôsobí šokujúco. Dej má iracionálne prvky, ide o narúšanie kauzálnosti (zachránenie a následné utopenie psa, pomoc pri obesení). Je tam zobrazenie konania človeka v afekte, keď si plne neuvedomuje dopad svojich činov. Autor neprístupní dôvody konania postáv, zobrazuje len dopad týchto udalostí. (nevieme prečo sa starý muž obesil)

V poviedke je mnoho úvah rozprávača, ktorý premýšľa nad možnými dopadmi konania- nachádzame i naturalistické opisy (ako by si roztrhol brucho, keby nedbalo skočil do vody plnej skál). Autorovi šlo v diele o rozlomenie, narušenie logického poriadku.

Dušan Dušek

- ovplyvnený magickým realizmom (fantázia, snovosť, imaginácia) a postmodernou
- častý **motív smrti** (považuje ju za súčasť života), ale aj **motív erotiky** a **motív dospievania**
- zmysel pre **detailné opisy**
- **komickosť, sebaironia**
- **témy** = **detstvo, staroba, partnerské vzťahy, ľudská osamelosť**
- príbehy sú regionálne zakotvené (Záhorie, Piešťany, Šaštín)

zbierka poviedok **Kufor na sny !!!**

- spojenie slov *kufor* a *sen* môže evokovať nostalgiu za niečím, čo sa už stalo minulosťou → z poviedok dedukujeme, že autorovi je smutno za detstvom a obdobím mladosti
- krátke a na prvý pohľad jednoduché poviedky, **detailne zachytávajú každodenný život** – detstvo, erotika, generačné vzťahy, **poviedky na seba nenadväzujú**
- **široká škála žánrových foriem** (opis dňa, cestopisné poznámky, literatúra faktu, poviedka, list, filmová poviedka, sci-fi, rozprávka)
- autor sa snažil písať **zábavnejšou formou**, používa **slang** a istú formu **humoru**
- „**hlavnou postavou**“ sa stáva **jazyk**, ktorý vystupuje do popredia pred dej a postavy
- autor dokáže **zachytiť každodennosť ako zázračnosť** (v poviedkach opisuje napr. obyčajnú osobnú hygienu či vlastníctvo psa), t.j. autor hľadá **originalitu vo všedných veciach**
- **niektoré poviedky sú autobiografické**
- **bezsubjektová próza** (rozprávanie bez dramatickej akcie a gradácie)
- hrdinovia: **nenápadní, jednoduchí a citliví** (objavuje sa aj **drsnejší slovník postáv**)

Pavel Vilikovský

- predstaviteľ **racionálno-skeptického pohľadu na svet**
- **autor diel pre náročného čitateľa**, ktorý vie čítať medzi riadkami

znaky tvorby = **čierny humor, irónia, dobrodružné, detektívne a erotické motívy**, často **cituje z odbornej literatúry**, zaraďuje do svojej tvorby **filozofické reflexie, historické údaje**, často **odbočenia od hlavnej línie diela** (v ktorých rozprávač vyjadruje subjektívny postoj)

hrdina = **mladý človek a jeho citové problémy**

novela **Kôň na poschodí, slepec vo Vrábľoch**

- **príbeh zrelého muža, ktorý sa musí starať o chorú mamu**, nechce ju dať do ústavu, lebo to považuje za dehonestujúce, lekár mu povie, že **neexistuje nádej na jej uzdravenie**, preto sa rozhodne, že **ju zabije** – zadusí ju (týmto autor predkladá otázku eutanázie), neskôr ho trápia **pocity viny, osamotenía, úzkosti, strachu zo seba samého**
- **prvky existencializmu**

Peter Jaroš

- v dielach s dedinskou tematikou využíva **prvky magického realizmu**, pre ktorý sú typické neskutočné javy, sny, predstavy

- v tvorbe aj **prvky existencializmu, nového románu a postmoderny**

román **Tisícročná včela**

- generačný román **rodiny roľníkov a murárov Pichandovcov**, dej od polovice 19. storočia až po koniec 1. svetovej vojny **v Hybiach**

- **včela** v názve diela symbolizuje **pracovitosť ľudu** (pracovitosť, vytrvalosť a životaschopnosť, vlastnosti typické pre včely, pomohli prežiť Slovákom tisícročie plné krívd a utrpenia) a **číslovka 1000** symbolizuje **1000-ročné dejiny slovenského národa**

- **oslava ľudskej práce**, ktorá je podľa autora jednou z najväčších hodnôt života

- **realita, absurdita a nezmysel v jednom**, realistické rozprávanie sa v niektorých častiach mení na grotesku

POZNÁMKA: Na základe poznámok z tohto MO povedať, akým témam sa autori venovali! Uvažovať, čo je v súčasnej literatúre iné – čo by sme v nej pred 50-100 rokmi nenašli.